

Justis- og beredskapsdepartementet
(Kun avgitt digitalt.)

Deres referanse: 20/5947
Vår referanse: 2020/525
Dato: 27.01.2021

Høringsuttalelse – forslag om endringer i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.)

1. Innledning

Vi viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 18. desember 2020 vedlagt forslag om endringer i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.).

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig.¹ NIM skal blant annet gi råd til Stortinget, regjeringen og andre offentlige organer om gjennomføringen av menneskerettighetene. Innspill i relevante høringsprosesser er en sentral del av vårt mandat. NIM vurderer høringsnotater i lys av de rettslige rammene og føringene som følger av statens menneskerettslige forpliktelser etter Grunnloven, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og andre internasjonale konvensjoner.

I høringsnotatet foreslår departementet å videreføre de midlertidige reglene for signaturløsning, avsigelse av rettslige avgjørelser og forkynningsformer, samt reglene som gir adgang til skriftlig behandling i jordskifteretten.² Departementet ber også om innspill på sin vurdering av de rettslige rammene for bruk av fjernmøter og fjernavhør.³

NIM har enkelte merknader til høringsnotatets punkt 6, adgangen til fjernmøter og fjernavhør. Vårt hørings svar kan ikke forstås uttømmende.

NIM vil innledningsvis bemerke at vi synes det er positivt at departementet legger opp til at det skal foretas en nærmere utredning før det vedtas endringer i reglene om fjernavhør og fjernmøter. Som det fremgår av NIMs hørings svar av 25. mars 2020, kan spørsmål om

¹ Lov om Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter av 22. mai 2015 § 1.

² Høringsnotatet s. 4-5.

³ *Ibid.* og punkt 6 flg., særlig s. 49. Det foreslås imidlertid innført hjemmel for at rådslagning, rettsmøte om votering og votering i Høyesterett kan skje i fjernmøte, jf. s. 61.

fjernavhør og fjernmøter i straffesaker reise problemstillinger med menneskerettslige implikasjoner.⁴

2. Retten til å følge rettsforhandlinger

Det følger av Grunnloven § 100 femte ledd, første setning at «[e]nhver har rett til (...) å følge forhandlingene i rettsmøter (...)». Av Grunnloven § 105 femte ledd annet punktum følger det at begrensningen i retten til innsyn kan fastsettes ved lov «ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner».

Departementet gir i høringsnotatets punkt 6.5.6. forslag til lovendringer for enkelte typer fjernmøter.⁵ Videre har departementet utformet utkast til lovbestemmelser i domstolloven og straffeprosessloven om fjernmøte og fjernavhør.⁶ I utkastet til bestemmelsen i domstolloven første og annet ledd oppstilles materielle og prosessuelle vilkår for rettens adgang til å beslutte at rettsmøter skal holdes som fjernmøte. I utkastets til paragrafens tredje ledd heter det:

«Rettens leder skal iverksette tiltak for å sikre offentlighet om forhandlingene så langt det er mulig og forsvarlig. Når et offentlig rettsmøte helt eller delvis holdes som fjernmøte etter bestemmelsen her, skal rettens leder iverksette nødvendige tiltak for å sikre offentlighet om forhandlingene så langt det er mulig og forsvarlig.»

Utkastet til bestemmelsen i straffeprosessloven har prosessuelle og materielle vilkår i skissens første ledd, mens bestemmelsens annet ledd oppstiller en plikt for domstolen til å «iverksette tiltak for å sikre offentlighet om forhandlingene så langt der er mulig og forsvarlig».

Slik forslagene til lovbestemmelser er formulert, åpner de etter NIMs syn opp for at rettens plikt til å iverksette offentlighetstiltak «så langt det er mulig og forsvarlig» kan være oppfylt, selv om offentligheten ikke i praksis får adgang til å følge forhandlingene. Utkastet til bestemmelsene synes – etter sin ordlyd – å oppstille en lavere terskel for inngrep i offentlighetsprinsippet enn det Grunnloven § 100 femte ledd, andre setning åpner for. NIM merker seg at det i høringsnotatet s. 50 står at «Departementet mener at et utgangspunkt for eventuelle lovendringer må være at det kan forutsettes at domstolene sørger for åpenhet og offentlighet i henhold til reglene om offentlighet i rettspleien (...)». Slik forslaget nå er formulert, antar vi at oppfyllelse av Grunnloven § 100

⁴ Jf. NIMs hørings svar til Høring - midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 er tilgjengelig på departementets sider. Deres ref: 20/1391. Under pkt. 3.1. i det nevnte hørings svaret knytter NIM kommentarer til bruken av fjernavhør og fjernmøtes betydning for siktedes rett til fortrolig kommunikasjon med sin forsvarer, samt retten til å følge forhandlingene i rettsmøter.

⁵ Ref. fotnote 3.

⁶ Høringsnotatets s. 62-63.

femte ledd vil kreve at det legges systematisk til rette for at retten i den enkelte sak kan sikre offentlighet. Vi antar at forholdet til Grunnloven § 100 femte ledd og EMK art. 6 vil utredes nærmere i det videre arbeidet.

NIM er tilgjengelig for nærmere diskusjoner om ønskelig.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad
Direktør

Vilde Jalleni Tennfjord
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.